

Коршикова Рената Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,

професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Korshykova Renata

PhD in Economics, Associate Professor,

Professor of the Accounting and Consulting Department

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: 0000-0002-1367-2450

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-9-10326

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

EVALUATION OF MANAGEMENT REPORTING'S INDICATORS FOR ANALYSIS OF THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY STATE

Анотація. Вступ. Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах постійних цінових коливань та інфляційних зрушень в значній мірі залежить від якості інформації, що міститься в управлінській звітності. Тому дослідження відповідних методик, які дозволять максимально повно та коректно відобразити в системі управлінського обліку наслідків цінових змін для визначення їх впливу на стан економічної безпеки, є актуальними для будь-якого суб'єкту господарювання. Такий підхід надасть підприємствам можливість ефективніше управляти ресурсами та знижувати ризики в нестабільних економічних умовах.

В статті розглядаються особливості оцінювання фінансових даних управлінської звітності в умовах змін індексів цін як на загальному рівні, так і на рівні окремих товарних груп, що дозволить реалізувати в практичній площині концепції збереження власного капіталу будь-якого суб'єкту господарювання і забезпечити певний рівень його економічної безпеки.

Мета. Метою дослідження є вивчення можливостей відображення наслідків цінових змін у звітності підприємства за допомогою аналізу розроблених в світовій практиці прийомів та методик у сфері фінансового обліку та надання на цій основі пропозицій щодо врахування впливу такого явища на оцінювання показників управлінських звітів для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Матеріали і методи. Проведене дослідження базувалося на застосуванні таких методів наукового пізнання як аналогія, порівняння, формалізація, логічне узагальнення результатів, економіко-статистичний метод. При цьому були опрацьовані нормативні акти України й вимоги міжнародних стандартів у сфері бухгалтерського обліку, а також результати теоретико-прикладних праць науковців.

Результати. Важливою ознакою сучасного світового господарства є наявність постійних цінових змін на товари, які зумовлені низкою факторів. За таких умов управлінська звітність, яка використовує традиційні підходи щодо оцінювання інформації, набуває суттєвих обмежень. Це не дозволяє в повній мірі забезпечити збереження капіталу підприємства, що може створити загрозу його економічній безпеці. З метою підвищення якості даних управлінської звітності було рекомендовано застосування підходів інфляційного обліку, які передбачають здійснення коригувань історичних даних на вплив змін у загальному рівні цін в країні або у цінах окремих товарів (активів). При цьому для досягнення максимального ефекту рекомендовано комплексний підхід, який реалізується через впровадження на підприємствах стабілізаційного обліку. Продемонстровано, що його впровадження є складнішим у порівнянні з традиційною практикою, але отримані дані будуть більш достовірними, що покращить облікове забезпечення прийняття управлінських рішень та сприятиме довгостроковій фінансовій стійкості підприємства.

Перспективи. Постійні глобалізаційні зміни створюють нові виклики для суб'єктів господарювання, що модифікують умови його функціонування і впливають на стан його економічної безпеки. Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS), застосування яких поступово стає обов'язковою вимогою для все більшого кола підприємств, зумовлюють

зміни у методах управління, бізнес-стратегіях, ризик-менеджменті тощо. Суб'єкти господарювання мають надавати усім зацікавленим стейкхолдерам значний масив як фінансової, так і не фінансової інформації, що спричинить ускладнення процесу формування насамперед управлінської звітності. Тому, подальші наукові дослідження мають висвітлювати шляхи вдосконалення змісту управлінської звітності, що, з одного боку, допоможуть оцінити та розкрити прогрес підприємства на шляху до досягнення цілей сталого розвитку, а, з іншого, не погіршать стан його економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека бізнесу, управлінська звітність, оцінка, концепція збереження капіталу, індекс цін, стабілізаційний облік.

Summary. Introduction. Ensuring the economic security of an enterprise amidst constant price fluctuations and inflationary shifts largely depends on the quality of information contained in the management reporting. Therefore, the study of relevant methods that allow for a more comprehensive and accurate reflection of the impact of price changes in the management accounting system, and determining their influence on the enterprise's economic security, is crucial for any business entity. This approach will provide businesses with the opportunity to manage resources more effectively and reduce risks in unstable economic conditions.

The article examines the features of evaluating financial data in management reports under changing price indices, both at the general level and for specific product groups. This will enable the practical implementation of capital maintenance concepts for any business entity and ensure a certain level of its economic security.

Purpose. The purpose of the research is to study the possibilities of reflecting the consequences of price changes in the company's reporting using the analysis of techniques and methods developed in the world and domestic practice in the field of financial accounting and to provide, on this basis, proposals to take into account the impact of such a phenomenon on the evaluation of the indicators of management reports to ensure the economic security of the company.

Materials and methods. The conducted research was based on the application of such methods of scientific knowledge as analogy, comparison, formalization, logical generalization of results, economic and statistical method. At the same time, the normative acts of Ukraine and the requirements of international standards in the field of accounting, as well as the results of the theoretical and applied works of scientists, were worked out.

Results. An important feature of the modern world economy is the presence of constant price changes for goods, which are caused by a number of factors. Under such conditions, management reporting, based on the principles of traditional approaches to evaluating information, acquires significant limitations. This does not allow to fully ensure the maintenance of the enterprise's capital, which can create a threat to its economic security. In order to improve the quality of management reporting data, it was recommended to use inflation accounting approaches, which involve making adjustments to historical data for the impact of changes in the general level of prices in the country or in the prices of individual goods (assets). At the same time, in order to achieve the maximum effect, a comprehensive approach is recommended, which is implemented through the introduction of stabilization accounting at enterprises. It has been demonstrated that its implementation is more difficult compared to traditional practice, but the data obtained will be more reliable, which will improve accounting support for management decisions and contribute to the long-term financial stability of the enterprise.

Discussion. Constant globalization changes create new challenges for business entities that modify the conditions of its functioning and affect the state of its economic security. European sustainability reporting standards (ESRS), the application of which is gradually becoming a mandatory requirement for an increasing number of enterprises, lead to changes in management methods, business strategies, risk management, etc. Business entities must provide all interested stakeholders with a significant array of both financial and non-financial information, which will complicate the process of forming, first of all, management reporting. Therefore, further scientific research should highlight ways to improve management reporting, which, on the one hand, will help to evaluate and reveal the progress of the enterprise on the way to achieving the goals of sustainable development, and, on the other hand, will not worsen the state of its economic security.

Key words: economic security of business, management reporting, evaluation, the concept of capital maintenance, price index, stabilization accounting.

Постановка проблеми. Інфляційні зрушення та коливання цін на окремі товари можуть мати суттєвий вплив на показники діяльності підприємства. При цьому система бухгалтерського обліку України, яка базується на принципах грошового вимірника та історичної собівартості, хоча і має ряд переваг, в умовах цінових змін призводить до низки проблем, які в узагальненому вигляді можна окреслити так: невірне відображення виробничих та фінансових можливостей підприємства; викривлення величини фінансового результату; надмірний розподіл прибутку та завищення його оподаткування;

некоректна база для порівняння та аналізу даних різних звітних періодів. Усе перелічене не дозволяє в повній мірі забезпечити збереження власного капіталу підприємства, тим самим створюючи загрозу економічній безпеці останнього.

Проблема відображення наслідків змін цін у фінансовій звітності, що оприлюднюється, частково вирішується через запровадження відповідних стандартів на міжнародному та національному рівнях. Але при підготовці управлінських звітів, а також операційних й фінансових бюджетів підприємства, які виступають базою планування його діяльності

і формують аналітично-інформаційне забезпечення для оцінки стану економічної безпеки підприємства, вплив зазначених вище несприятливих факторів підприємства враховують не завжди або неповною мірою. В умовах постійного зростання індексів інфляції та специфічних цінових індексів, що підтверджується даними Державної служби статистики України, виникає об'єктивна проблема якості управлінської звітності, яка базується на традиційних підходах до історичної оцінки та номінальної вартості грошей. Отже, необхідно визначити методи, які сприятимуть більш коректній оцінці показників управлінської звітності, що, у свою чергу, дозволить об'єктивніше аналізувати стан економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню питань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки підприємства, присвячено багато наукових праць, у т.ч. і з врахуванням особливостей того чи іншого сектору економіки. Так, ряд авторів розглядає загальні підходи до створення механізму, який дозволив би забезпечувати сталість розвитку суб'єктів господарювання, і докладно аналізують його окремі елементи [1]. Інші науковці [2; 3] пропонують власні моделі оцінки стану економічної безпеки підприємства за видами управління з врахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів. Роботи деяких дослідників [4] присвячені питанням інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання рівня ризиків для формування безпекової стратегії управління. Своєю чергою в багатьох працях висвітлюються окремі теоретичні та практичні аспекти формування управлінської звітності [5; 6; 7], у т.ч. у нестабільному економічному середовищі.

Згідно з офіційними статистичними даними за останні роки в Україні фіксується досить значне зростання цін, що засвідчується динамікою індексів цін споживачів та виробників промислових товарів. Цей чинник сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки зумовлений наслідками пандемії та військовою агресією РФ проти України. Поряд з тим наявність глобальної інфляції констатується і на світовому рівні, що спричинює певні зрушення у міжнародному бізнесі. Проте аналіз публікацій показав, що нині вітчизняні науковці не приділяють увагу впливу цього явища на управлінську звітність. Це може суттєво погіршити якість її змісту, зменшити ефективність системи управління підприємством і негативно вплинути на стан економічної безпеки підприємства.

Мета статті. Метою дослідження є вивчення розроблених у сфері фінансового обліку прийомів та методик відображення наслідків цінових змін та надання відповідних пропозицій щодо врахування впливу такого явища на оцінювання показників управлінських звітів для підвищення рівня економічної безпеки підприємства. При цьому було поставлено такі завдання: проаналізувати концепції збереження капіталу підприємства як одного

з важливих показників, що характеризує стан його економічної безпеки, окреслити можливості різних методів інфляційного обліку щодо врахування впливу цінових змін на оцінку показників діяльності підприємства та обґрунтувати відповідний обліковий підхід стосовно наслідків коливань цін, який доцільно застосовувати в плануванні та управлінській звітності вітчизняних підприємства, приймаючи до уваги стан загального та специфічних індексів цін.

Матеріали і методи. Дослідження ґрунтувалося на вивченні вимог, що містяться у нормативно-правових актах забезпечення організації та ведення бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання в умовах цінових змін, а також положень відповідних міжнародних стандартів фінансової звітності й результатами праць науковців за вказаною проблематикою. Під час його здійснення використовувалися різноманітні методи наукового пізнання, зокрема, аналогія, порівняння, формалізація, економіко-статистичний метод, логічне узагальнення результатів, що дозволило комплексно та системно підійти до аналізу предмету дослідження.

Виклад основного матеріалу. Цінові коливання перманентно супроводжують усі етапи історії становлення та розвитку світового господарства. Вони можуть виникати як на макроекономічному рівні у вигляді інфляційних або дефляційних процесів, так і на рівні окремих товарних груп/послуг/секторів економіки. Перший вид цінових змін вимірюється індексом споживчих цін (ІСЦ) або індексом інфляції, а другий — індексами цін виробників. Проте особливу увагу вивченню цього економічного явища почали приділяти в двадцятому столітті через глобальні соціально-економічні зрушення того часу. Вчені ґрунтовно досліджували його причини та наслідки, шукаючи шляхи їх коректного відображення в обліку та звітності підприємства.

Користувачів фінансової інформації насамперед цікавить, чи відбулося по закінченні операційного циклу відновлення власного капіталу підприємства. Цей показник займає особливе місце серед елементів фінансової звітності, оскільки операційний цикл підприємства часто подають як рух капіталу або кругообіг капіталу. Власний капітал трактується як чисті активи підприємства, тому його величина безпосередньо залежить від оцінки активів та зобов'язань. З іншого боку, зміни капіталу тісно пов'язані з фінансовим результатом діяльності. Отже, всі додаткові доходи та витрати, які виникають під впливом цінових змін, мають знайти своє відображення в звітності. Тому основною задачею було знайти такий обліковий підхід, за допомогою якого можна реалізувати так звані концепції збереження капіталу.

В загальному розумінні збереження власного капіталу суб'єкта господарювання означає такий порядок вимірювання прибутку звітного періоду, який би «підтримав» величину власного капіталу в кінці цього періоду на рівні не меншому від його

значення на початок того самого періоду. При цьому залежно від сутнісних ознак капіталу в економічній літературі розглядається кілька його видів, основними з яких є фінансовий капітал та фізичний капітал. Капітал вважається фінансовим, якщо трактувати його як грошовий еквівалент чистих активів підприємства. Поряд з тим, цей елемент можна ототожнювати з виробничим потенціалом (потужністю) суб'єкта господарювання, що зумовило появу поняття «фізичний капітал». Таким чином, якщо мета підприємства полягає у збереженні номінальної величини або купівельної спроможності первісно інвестованих в нього ресурсів, то в його стратегію буде закладено концепцію збереження фінансового капіталу. Своєю чергою, якщо акцент робиться на підтримці та розвитку операційної спроможності підприємства, то керівництво має приділяти увагу забезпеченню концепції збереження фізичного капіталу [8, п. 8.2]. Звідси фінансовий результат діяльності підприємства буде вимірюватися по-різному: прибуток згідно з концепцією збереження фінансового капіталу виникне, якщо грошова сума чистих активів станом на кінець періоду перевищуватиме її початкове значення, а відповідно до концепції збереження фізичного капіталу — при перевищенні операційної спроможності (ресурсів) підприємства в кінці періоду над її початковим станом. При цьому порівняння здійснюють після врахування усіх операцій з власниками підприємства.

Приймаючи до уваги, що власний капітал та прибуток підприємства беруть участь у розрахунку значної кількості коефіцієнтів, які дозволяють визначити ступінь його фінансової самостійності та кредитоспроможності, збільшення їх величин можна вважати одним з важливих факторів забезпечення економічної безпеки підприємства. Так, наприклад, показник власного капіталу виступає певним захисним бар'єром для фінансових ризиків, тим самим забезпечуючи підприємству можливість долати економічні труднощі (підвищення рівня витрат, зниження обсягів продажу тощо), а також є надійним внутрішнім джерелом інвестицій у нові проекти. Своєю чергою позитивний фінансовий результат за період свідчить про успішність бізнес-моделі та управлінських рішень, а також про здатність підприємства генерувати додаткові ресурси для подальшого розвитку у майбутньому. Отже, усі зацікавлені в розвитку підприємства стейкхолдери потребують дані про його фінансовий стан та результати діяльності, що є основою для оцінювання рівня його економічної безпеки наразі та перспектив зміни її стану в майбутньому.

Проте слід підкреслити, що застосування концепцій капіталу та його збереження стосувалося лише формування фінансової звітності для забезпечення інформаційних потреб зовнішніх користувачів, що було реалізовано у положеннях відповідних міжнародних та національних облікових стандартів —

МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [9] та НП(С)БО 22 «Вплив інфляції» [10]. Проте керівництву суб'єкта господарювання, обробляючи накопичені за звітний період дані, також необхідно приймати до уваги таку ознаку сучасного економічного середовища як постійні цінові коливання, що особливо характерно для поточного етапу розвитку України. Так, згідно з офіційними даними графік динаміки кумулятивних змін індексу споживчих цін в Україні за останні 10 років становить 404% [11]. При цьому за вказаний період спостерігається цікава тенденція, коли підсумковий індекс цін виробників в нашій країні «хронічно випереджає індекс інфляції, відходячи від нього все далі» [12]. Ці факти не можуть не викликати занепокоєння керівництва будь-якого суб'єкта господарювання, а їх наслідки безумовно мають бути відображені в його управлінській звітності. Призначення всієї сукупності внутрішніх звітів — від звіту про виконання бюджетів до управлінських балансу, звіту про прибутки та збитки та звіту про грошові потоки — полягає у забезпеченні керівництва підприємства різноманітною інформацією для здійснення ним комплексного аналізу минулих операцій, фактів та подій, прогнозування тенденції розвитку підприємства в майбутньому та прийняття обґрунтованих економічних рішень. Управлінська звітність забезпечує аналіз фінансових і нефінансових показників, оцінку ефективності діяльності, планування ресурсів і стратегічне управління, сприяючи досягненню цілей підприємства і забезпечуючи його економічну безпеку. Невраховання цінових змін, що фіксуються в економіці України з моменту набуття нею незалежності, спричинить некоректність результатів будь-якого аналізу та зроблених на його основі висновків й професійних суджень. При цьому на перший план виходить такий елемент методу бухгалтерського обліку як оцінка. Вірно обрані підприємства методи вимірювання та оцінки його активів, зобов'язань, фінансового результату та, відповідно, власного капіталу є важливою передумовою якісного інформаційного забезпечення управління підприємством.

Управлінський облік є невід'ємною частиною системи бухгалтерського обліку підприємства разом з фінансовим обліком. Значна кількість інформаційних джерел в зазначених складниках облікової системи мають спільне походження, а мета їх обох — надання доречної інформації про підприємство користувачам звітності. Отже, управлінський облік може «запозичувати» деякі методи та прийоми аналогічні тим, що передбачені у фінансовому обліку.

Ретроспективний аналіз економічної літератури дозволив виявити два ключові підходи до врахування впливу змін цін на статті фінансової звітності суб'єкта господарювання, які узагальнено називаються «методи інфляційного обліку»: метод обліку загальної купівельної спроможності та метод обліку поточної вартості. Вони дозволяють відповідно

відобразити вплив зміни загального рівня цін або оцінити дію зміни цін окремих товарів, що призводить до зростання або зниження вартості активів підприємства, на фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки. Таким чином, перший метод вирішує проблему одиниці вимірювання господарських операцій підприємства, коригуючи його немонетарні активи та немонетарні зобов'язання на зміни в індексах споживчих цін, забезпечуючи реалізацію концепції збереження фінансового капіталу підприємства. Другий метод дає відповідь на питання вибору бази (основи) оцінки показників звітності, допомагаючи відновити фізичний капітал через перегляд величин «немонетарних» витрат (собівартості продажу та амортизації необоротних активів) та балансової вартості основних засобів та запасів залежно від змін індексів виробників.

За таких умов при складанні управлінської звітності (балансу, звіту про прибутки та збитки та звіту про рух грошових коштів) та розробці бюджетів для ключових показників діяльності підприємства для надання їм максимальної достовірності та об'єктивності необхідно дотримуватися двох вимог одночасно. По-перше, для усіх періодів використовувати однорідний засіб вимірювання статей, тобто грошову одиницю з однаковою купівельною спроможністю, а, по-друге, застосовувати поточні (справедливі) ціни на дату завершення звітного періоду. Це дозволить створити методику, яка одночасно підтримуватиме концепції збереження фінансового та фізичного капіталу.

Слід зазначити, що підхід, який охоплював би відображення у фінансовій звітності впливу загальних та специфічних цінових коливань, обговорювався в роботах зарубіжних науковців ще на початку 20-го століття [13]. В подальшому неодноразово робилися подальші спроби створити всеохоплюючу методику в цьому напрямку. Так, Р.Дочвейлер [14] запропонував систему складання фінансової звітності, яка була б заснована на історичній собівартості, але поряд з цим передбачала б здійснення коригування на зміну загального рівня цін та надання інформації про зміни у поточній вартості немонетарних активів підприємства. Своєю чергою Дж.Уілсон [15] пропонував відмовитися від застосування виключно одного індексу (загального або щодо окремих активів), а поєднати використання спеціальних індексів для коригування немонетарних активів з індексом загального рівня цін для монетарних статей. Також одним з рішень було здійснення так званого «коригування на залучені кошти» (англ. — «gearing») [16], яке застосовувалося до величин собівартості продажу та витрат на амортизацію основних засобів, попередньо скоригованих на вплив відповідних специфічних індексів виробників. Тобто у разі виникнення запозичень, такий вид фінансування слід відобразити як додатковий компонент формування фінансового результату. Якщо діяльність суб'єкта господарювання фінансується виключно за рахунок

власних джерел, коригування не потрібно. Такий підхід пояснювався тим, що в періоди інфляції, якщо монетарні зобов'язання підприємства перевищують його монетарні активи, втрат від знецінення грошової одиниці зазнають насамперед кредитори. Це узгоджується з основним правилом методу обліку загальної купівельної спроможності: в період зростання загального рівня цін у підприємства виникають додаткові вигоди від наявності у нього зобов'язань, оскільки для погашення боргів необхідна менша кількість ресурсів (під кутом зору поточної купівельної спроможності). Отже, зобов'язання щодо повернення отриманої позики звичайно зафіксовано у певній сумі грошових коштів, у той час як частка чистих операційних активів, яка фінансується за рахунок залученого від кредиторів капіталу, змінює свою поточну вартість. Тому, при формуванні прибутку/збитку необхідно зменшити величину коригувань, які передбачені методом поточної вартості, на суми коригувань на залучене фінансування, які визначаються пропорційно питомій вазі залучених коштів, виходячи з їх середнього значення за період, в загальній сумі фінансування діяльності підприємства. Іншими словами коригування на залучене фінансування визначатиметься як співвідношення чистих запозичень у вигляді перевищення сум зобов'язань над активами та середнє значення власного капіталу за звітний період.

Розглянута вище пропозиція, на нашу думку, є найбільш оптимальною для врахування поточної ситуації з динамікою індексів загального та специфічного рівня цін у нашій країні. Рішення, яке поєднує риси обох методів інфляційного обліку, можна визначити як метод стабілізаційного обліку, основні ознаки якого полягають в наступному:

1. Збереження звичного порядку відображення господарських операцій, тобто їх результати оцінюються в грошових одиницях на основі цін, що були актуальними на момент здійснення цих операцій.

2. Відображення в управлінському балансі результатів періодичних коригувань вартості немонетарних активів до їх справедливої вартості та включення різниці від переоцінки до звіту про фінансові результати окремою статтею для зручності подальшого аналізу ефективності та результативності діяльності підприємства.

При цьому в управлінській звітності треба розробити підхід для певних статей балансу, які є результатом розрахунків самого підприємства, зокрема, відстрочених податкових активів та зобов'язань. Зважаючи на їхню сутність, вони не впливають на можливості адаптивної поведінки суб'єкта господарювання. Одним із варіантів вирішення цього питання є їх виключення із складу активів/зобов'язань з одночасним вирахуванням/додаванням до величини власного капіталу.

Вартість монетарних статей не переглядається, вона відповідає їх реальній поточній оцінці.

3. Коригування фінансового результату з метою формування резерву для відновлення купівельної спроможності власного капіталу підприємства. Величина вказаного резерву розраховується спрощеним методом: сума чистих активів станом на початок звітного періоду збільшується (зменшується) на зміну індексу загального рівня цін за цей період.

Загалом процес формування фінансового результату в управлінській звітності звітного періоду передбачатиме наступні дії:

- визначення поточної вартості чистих активів підприємства на початок та кінець звітного періоду;
- коригування поточної вартості чистих активів на величину відстрочених податкових активів (зобов'язань) для відображення реального зростання капіталу за період.
- збільшення величини чистих активів підприємства на кінець звітного періоду на суму нарахованих дивідендів та зменшення на суму додаткових вкладень з боку учасників.
- визначення чистої зміни в капіталі підприємства
- вирахування з отриманого результату чистої зміни в капіталі величини інфляційного коригування на знецінення грошової одиниці

Отже, прибуток (збиток) розраховуватиметься як різниця між початковим та кінцевим сальдо чистих активів (капіталу) підприємства, що виражені у поточних ринкових цінах, скориговані на величину, необхідну для підтримки фінансового капіталу впродовж вказаного періоду. Своєю чергою нерозподілений прибуток в управлінському балансі станом на кінець звітного періоду визначається на основі відкоригованого прибутку/збитку управлінського звіту про фінансові результати, який враховуватиме усі вигоди/втрати як від знецінення грошової одиниці в якій вимірюються результати господарських операцій, такі і від володіння немонетарними активами.

Таким чином, запропонований метод стабілізаційного обліку дозволяє коректніше визначити фінансовий результат та фінансовий стан підприємства, що забезпечує більш достовірні вихідні дані для розрахунку показників, на основі яких здійснюється аналіз стану економічної безпеки підприємства. Однак цей підхід також має певні недоліки, оскільки він «успадковує» проблемні аспекти кожного з методів інфляційного обліку, що покладені в його основу. Так, наприклад, дискусійними можуть бути такі питання: вибір бази для визначення поточної вартості немонетарних активів (ціна їх продажу чи придбання на дату звітування), джерела отримання інформації про них, період, з якого починати формувати кумулятивний індекс загального рівня цін, індекс загального рівня цін для проведення коригувань у разі транснаціонального підприємства тощо. Тому можна констатувати, що поточні оцінки сформовані підприємством не завжди будуть об'єктивними, що спричиняється серед іншого і поведінковою складовою процесу прийняття рішень,

а скориговані на інфляцію дані можуть бути невірні інтерпретовані користувачами. Тим не менш результати, отримані за допомогою методу стабілізаційного обліку, можна вважати найефективнішим засобом забезпечення збереження власного капіталу, а отже і запорукою економічної безпеки будь-якого підприємства. При цьому названі вище недоліки методу стабілізаційного обліку можна зменшити або повністю усунути за допомогою ретельно обґрунтованою обліковою політикою щодо усіх дискусійних аспектів, пов'язаних із здійсненням коригувань показників управлінської звітності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Система бухгалтерського обліку України, що базується на принципах історичної собівартості, не завжди точно відображає вплив цінових змін на фінансові показники підприємств, що може негативно позначатися на їх економічній безпеці. Це особливо стосується управлінської звітності, щодо якої не існує єдиних стандартів і де такі коливання часто враховуються лише частково (наприклад, фактор інфляції).

Заходи, спрямовані на збереження фінансового та фізичного капіталу підприємств, є вкрай актуальними для забезпечення їх економічної стабільності. Використання відповідних методик дозволить їм уникнути викривлення фінансових показників, надмірного оподаткування та виникнення «надлишкових» дивідендів власникам підприємства.

Основні підходи до вирішення проблеми відображення цінових змін у звітності підприємств включають метод обліку загальної купівельної спроможності та метод обліку поточної вартості. Вони дозволяються забезпечити більш коректну оцінку фінансових результатів та стану чистих активів, враховуючи інфляційні процеси та зміну індексів цін виробників. Для досягнення максимального ефекту в складанні управлінської звітності пропонується поєднання ключових методичних аспектів обох методів інфляційного обліку і впровадження комплексного підходу у вигляді стабілізаційного обліку. Хоча його застосування є більш трудомістким порівняно з традиційними моделями та з підходами часткових врахувань цінових змін, отримані дані є значно реалістичнішими. Це сприятиме покращенню якості управлінської звітності та забезпеченню економічної стійкості підприємства у довгостроковій перспективі.

Питання підтримання й підвищення рівня економічної безпеки підприємства на сучасному етапі розвитку світового господарства мають розглядатися не лише за допомогою традиційних підходів. Формування відповідного обліково-аналітичного забезпечення на основі якісно побудованої системи управлінського обліку та звітності є базою для планування та прийняття управлінських рішень щодо поліпшення фінансової стійкості та незалежності суб'єкта господарювання. Проте сучасні тенденції, які передбачають демонстрацію відповідності діяльності підприємства цілям сталого розвитку

(Sustainability Development Goals — SDGs), розробленими ООН, змінюють підходи до самого керування підприємством і вимагатимуть внесення корективів в його бізнес-стратегію, управління ризиками, процедури внутрішнього контролю та аудиту тощо. Наразі на глобальному рівні триває процес розробки та впровадження європейських стандартів звітності про сталий розвиток (European Sustainability Reporting Standards — ESRS) [17], призначених для забезпечення послідовних методів моніторингу, вимірювання та звітування щодо прогресу підприємства на цьому шляху. Але суб'єкти господарювання не повинні чекати уніфікованих рекомендацій, а мають

самостійно визначити свої ініціативи та показники, за якими вони звітуватимуться. Тому наступними кроками в здійсненні досліджень за даним напрямком має стати розробка внутрішніх політик та показників, щоб продемонструвати свою прихильність і прогрес у сфері сталого розвитку. Це вимагатиме перегляду підходів щодо змісту управлінської звітності, яка має забезпечити накопичення не тільки вже звичних для неї, але й нових показників, які дозволять показати усім групам зацікавлених стейхолдерів внесок підприємства у вирішення проблем екології, гендерної рівності, подолання бідності, відповідального споживання та виробництва тощо.

Література

1. Zinina O. V., Olentsova J. A. Elements of sustainable development of agricultural enterprises. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.* 2020. 421. 022003. doi: <http://doi.org/10.1088/1755-1315/421/2/022003>; URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/421/2/022003>.
2. Illiashenko O., Rudnichenko Y., Momot T., Havlovska N. The enterprise economic security system: the state assessment using management functional types. *International Journal for Quality Research*. 2019. 14(1). P. 183–200. doi: <http://doi.org/10.24874/IJQR14.01-12>.
3. Pushak Y., Lagodiienko V., Basiurkina N., Nemchenko V., Lagodiienko N. Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector. *Business: Theory and Practice*. 2021. 22(1). P. 80–90. doi: <http://doi.org/10.3846/btp.2021.13013>.
4. Гнилицька Л., Франчук В., Мельник С., Наконечна Н., Леськів Г., Гобела В. Безпекоорієнтована модель оцінювання ризику підприємницької діяльності. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. 4(45). С. 202–210. doi: <http://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3838>.
5. Гуцаленко Л., Попова О. Управлінська звітність в контексті удосконалення інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. *Економіка і управління бізнесом*. 2022. Т. 13, № 2. doi: [http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy13\(2\).2022.28-41](http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy13(2).2022.28-41).
6. Поліщук О., Шимко Н. Управлінська звітність підприємства: інформаційне значення й оптимальна структура. *Економіка та суспільство*. 2021. 32. doi: <http://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-42>.
7. Музиченко А. О., Лазаришина І. Д. Системність управлінської звітності. *Ефективна економіка*. 2024. № 7. doi: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.13>.
8. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення 10.09.2024).
9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції». URL: http://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2029_ukr_2023.pdf (дата звернення: 01.09.2024).
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р. № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text> (дата звернення: 02.09.2024).
11. Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 02.09.2024).
12. Індекс цін виробників. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/prodprice/> (дата звернення: 02.09.2024).
13. Sweeney W. Inflation Accounting. N. Y. Harper&Bros, 1936. 312 p.
14. Dochweiler R. C. The practicability of developing multiple financial statements — a case-study. *Accounting review*. 1969. Vol. 44. P. 729–742.
15. Wilson J. P. Taking a wider view of accounting for inflation. *Management Accounting*. 1975. P. 130–157.
16. The Inflation Accounting Steering Group. Background papers to the Exposure Draft on current cost accounting. *Tolley Publishing Company Limited*, 1976. 60 p.
17. *Європейська комісія: офіційний сайт*. URL: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en (дата звернення: 05.09.2024).

References

1. Zinina, O. V., & Olentsova, J. A. (2020). Elements of sustainable development of agricultural enterprises. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.*, 421, 022003. doi: <http://doi.org/10.1088/1755-1315/421/2/022003>; URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/421/2/022003>.
2. Illiashenko, O., Rudnichenko, Y., Momot, T., & Havlovska, N. (2019). The enterprise economic security system: the state assessment using management functional types. *International Journal for Quality Research*, 14(1), 183–200. doi: <http://doi.org/10.24874/IJQR14.01-12>.
3. Pushak, Y., Lagodiienko, V., Basiurkina, N., Nemchenko, V., & Lagodiienko, N. (2021). Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector. *Business: Theory and Practice*, 22(1), 80–90. doi: <http://doi.org/10.3846/btp.2021.13013>.
4. Hnylytska, L., Franchuk, V., Melnyk, S., Nakonechna, N., Leskiv, H., & Hobela, V. (2022). Bezpekoorrientovana model otsiniuvannia ryzyku pidpriemnytskoi diialnosti. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 202–210. doi: <http://doi.org/10.55643/fcaptop.4.45.2022.3838> [in Ukrainian].
5. Hutsalenko, L., & Popova, O. (2022). Upravlinska zvitnist v konteksti udoskonalennia informatsiinoho zabezpechennia pryiniattia upravlinskykh rishen. *Ekonomika i upravlinnia biznesom*, 13, 2. doi: [http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy13\(2\).2022.28-41](http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy13(2).2022.28-41) [in Ukrainian].
6. Polishchuk, O., & Shymko, N. (2021). Upravlinska zvitnist pidpriemstva: informatsiine znachennia y optymalna struktura. *Ekonomika ta suspilstvo*, (32). doi: <http://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-42>. [in Ukrainian].
7. Muzychenko, A. O., & Lazaryshyna, I. D. (2024). Systemnist upravlinskoï zvitnosti. *Efektivna ekonomika*, 7. doi: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.13> [in Ukrainian].
8. Kontseptualna osnova finansovoi zvitnosti. (2024). Retrieved from https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf [in Ukrainian].
9. Mizhnarodnyi standart bukhholderskoho obliku 29 «Finansova zvitnist v umovakh hiperinflatsii». (2024). Retrieved from http://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2029_ukr_2023.pdf [in Ukrainian].
10. Natsionalne polozhennia (standart) bukhholderskoho obliku 22 «Vplyv inflatsii»: zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 28.02.2002 r. № 147. (2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text> [in Ukrainian].
11. Indeks inflatsii v Ukraini. (2024). Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> [in Ukrainian].
12. Indeks tsin vyrobnykiv. (2024). Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/prodprice/> [in Ukrainian].
13. Sweeney, W. (1936). *Inflation Accounting*. N. Y. Harper & Bros.
14. Dochweiler, R. C. (1969). The practicability of developing multiple financial statements — a case-study. *Accounting review*, 44, 729–742.
15. Wilson, J. P. (1975). Taking a wider view of accounting for inflation. *Management Accounting*, 130–157.
16. The Inflation Accounting Steering Group. Background papers to the Exposure Draft on current cost accounting. (1976). *Tolley Publishing Company Limited*.
17. *European Commission*. (2024). Retrieved from https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en.